

Moni Ghelerter în mijlocul colectivului de actori al Teatrului Național din București, care au jucat în „Treii surori” (octombrie, 1949).

PASIUNE CEHOVIANĂ...

DE VORBĂ CU REGIZORUL MONI GHELERTER

Regizorul a zîmbit.

„De fiecare dată cînd încep să vorbesc despre Cehov, trebuie să fac sondaje în amintire, în trecutul mai mult sau mai puțin apropiat, pentru că de Cehov este legată însăși pasiunea mea pentru teatru !...”

Am dorit din totdeauna să pun în scenă piesele lui Cehov. Din totdeauna înseamnă din clipa în care voiam să fac teatru, ceea ce e tot una. Doream nespuse de mult să pun în scenă, visam la *Unchiul Vania*, pe care-l cunoscusem dintr-o broșurică ce cuprindea o tîlmăcire modestă, în Iașul adolescenței. Pe această broșură mi-am făcut primele însemnări, mi-am încrustat primele gânduri artistice și chiar... distribuția care, parțial, avea să se realizeze mulți ani mai tîrziu.

Am început meseria de regizor la Teatrul Național după Eliberare, lucrarea mea de debut fiind *Ultima oră* de Mihail Sebastian. Cu tot succesul spectacolului, nu puteam uita o clipă piesa lui Cehov. Am cerut să o pun în scenă. În două luni, spectacolul avea să fie gata; *Unchiul Vania*: Costache Antoniu, Sonia: Aura Buzescu, Astrov: Emil Botta, Doica: Sonia Cluceru etc. Premiera: 30 aprilie 1946. Material documentar foarte puțin (fragmente din „Viața mea în artă”, cîteva ilustrații, reproduceri) în afară de acestea a trebuit să refac esențial traducerea împreună cu Emil Botta. Și totuși, în două luni am fost gata.

Interpreții piesei s-au dedicat pătimaș spectacolului; era de fapt, o întîlnire fericită, o unitate perfectă în distribuție — atmosfera realizată pe scenă a fost sesizată excepțional de public.

Lucram pentru întîia oară cu textul unui mare scriitor al literaturii universale, și colaboram cu unii din cei mai de frunte actori ai noștri.

Nu pot uita cu cît dramatism, adînc și simplu, întruchipa Aura Buzescu personajul Soniei și cu cît emoție așteptam la fiecare repetiție, la fiecare spectacol, s-o aud spunînd monologul final.

Mă impresiona seriozitatea cu care Costache Antoniu își însușea trăsăturile sufletești ale lui Vania. Intuiam pe atunci, cu toții, ceea ce am găsit formulat clar, mai târziu : că Cehov nu poate fi „jucat“, nici „reprezentat“ ; în piesele lui trebuie să trăiești, să existe.

Cît contur personal a știut să dea Emil Botta rolului complex al lui Astrov, și cît de important a fost aportul mării și regretatei noastre actrițe Sonia Cluceru, care interpreta rolul aparent neînsemnat al doicii, la crearea atmosferei piesei.

În epoca de crepuscul a teatrului bulevardier (1946), în epoca teatrului comercial, *Unchiul Vania* aducea un clinchet de cristal, o notă pură, marcînd într-un fel începutul unui teatru de calitate, al unui teatru creat pe bazele unei munci științifice în artă. Nu se poate trece cu vederea contribuția însemnată adusă de decorul ideat de Al. Brătășanu și Elena Pătrășcanu.

Spectacolul a fost jucat totuși numai de opt ori din motive obiective (mai ales descompletarea distribuției) ...Nu l-am mai reluat în a doua stagiune decît de două ori... Am socotit totdeauna un spectacol aidoma unei întâlniri fericite în ceea ce privește distribuția... Lipsa cuiva e ca și o lipsă de la o întâlnire de dragoste...

Trei surori (ianuarie 1950) a avut parte de alte condiții artistice. Cadrele actorești ale Teatrului Național se îmbogățiseră, se lărgiseră. Aveam acum mai ales un material bogat la îndemînă, aveam opera lui Stanislavski, aveam studiile lui Ermilov și Roșkin despre Cehov și *Trei surori*. De astă dată, munca a fost începută științific, metodic. Distribuția este cunoscută : N. Bălățeanu, C. Antoniu, I. Finteșteanu, Radu Beligan, Marcel Anghelescu, Al. Alexandrescu-Vrancea, Mircea Constantinescu, Aura Buzescu, Tanți Cocea, Elvira Godeanu, Maria Botta, Sonia Cluceru.

Repetițiile au durat mult, foarte mult. Pe parcurs, colectivul însă s-a sudat foarte strîns, fapt remarcant și în spectacole. După o pauză care dura uneori cîteva luni, la reluare, colectivul de interpreți apărea pe scenă și mai sudat, și mai omogen. Ne regăseam cu toții în salonul familiei Prozorov. Spectacolul a fost distins cu premiul de stat, iar mulți dintre interpreți au considerat rolurile din această piesă, ca o culme a creației lor interpretative.

... Piesa *Trei surori* venea într-un moment, în care în teatrul românesc se punea problema spectacolului realist-socialist creat pe baza sistemului lui Stanislavski. De aceea, teatrul lui Cehov era binevenit, obligîndu-te să vezi personajele în perspectivă, în perspectiva unui alt viitor (acest lucru l-am înțeles cel mai bine în spectacolul văzut mai târziu la Moscova pe scena M.H.A.T.-ului), așa cum arăta Ermilov : „La Cehov există credința în viitor, în acel viitor în care va triumfa viața dreaptă și frumoasă, învingînd răutatea, ticăloșia și întunecarea“.

... Prezența lui Cehov în teatrul românesc însemna orientarea spre un repertoriu de calitate. Cehov era mijlocul cel mai bun de a face un salt spre un teatru calitativ superior, prin Stanislavski. Există aici o legătură indestructibilă : Stanislavski te îndeamnă firesc către teatrul lui Cehov, așa după cum teatrul lui Cehov cere neapărat sistemul lui Stanislavski.

Am constatat că atunci cînd regizorul și actorii posedă datele personale pentru a se apropia de Cehov, aplică uneori sistemul lui Stanislavski, așa cum Jourdain făcea proză. Deci, mi-a fost de la început limpede că nu se poate reprezenta Cehov fără sistemă, fără a avea cel de al doilea plan, fără a umple tot ceea ce spui în scenă cu subtext, deci nu jucîndu-l, ci trăindu-l. Totodată, ca actor nu-l poți juca pe Cehov fără a poseda etica pe care o avea Cehov, fără a „oficia“ pe scenă, jucînd nu pentru tine, ci pentru spectacol.

Într-un moment în care în teatrul nostru se mai practica vedetismul, Cehov aducea un teatru cu roluri egale (Sonia Cluceru rostea doar cîteva vorbe pe scenă), — un teatru al marelui ansamblu. Dacă în acel moment, spectacolul a fost apreciat ca pozitiv, înseamnă că am izbutit ceva...

Pentru viitor ? *Unchiul Vania* cu Radu Beligan în rolul titular și cu o distribuție nouă (afară de Emil Botta, în Astrov).

...*Trei surori* ? E greu de făcut o nouă distribuție, rămînînd deocamdată fidel primei formule.

... Mă gîndesc să pun în scenă *Ivanov* cu studenții anului IV ai Institutului de teatru !

În felul acesta, regizorul Moni Ghelelter ține poate să continue șirul reprezentărilor cu Cehov, început cu maestrul scenei românești, încheiat deocamdată, cu ucenicii ei !

Al. P.